

ŽAIDIMAS GAMTOJE:

SURASK JUOS VISUS! 3

Iki 2023 metų gegužės 1 d. pabandyk surasti kuo daugiau aprašytų gyvūnų, augalų ir grybų rūšių!

Nufotografuok jas ir įkelk į iNaturalist programėlę!

Aplenk draugus ir laimėk prizų!

Idėjos autorius ir knygelės sudarytojas
Tomas Pocius

Tekstų autoriai:
Almantas Kulbis ir Tomas Pocius

ISBN 978-9955-899-16-7

Lietuvos mokinių neformaliojo švietimo centras, 2022

Leidinio bibliografinė informacija pateikiama Lietuvos nacionalinės Martyno
Mažvydo bibliotekos Nacionalinės bibliografijos duomenų banke (NBDB).

Trečiasis žaidimo sezonas prasideda!

„SURASK JUOS VISUS“ - tai 2020-siais metais sukurtas žaidimas mokiniams ir visiems besidomintiems gamta. Žaidėjai atrado ne tik visas pirmojo ir antrojo sezono organizmų rūšis, bet ir tapo gamtos tyrėjais bei atrado retų augalų, gyvūnų ir grybų. iNaturalist duomenų bazė pasipildė daugiau nei 20 000 naujų stebėjimų.

Pristatome trečiąją žaidimo „SURASK JUOS VISUS!“ knygelę. Lietuvos gamtoje reikės aptikti trečią įdomių augalų, grybų ir gyvūnų šimtuką. Šių metų rūšys pareikalaus daugiau pastangų ir pastabumo. Ar tau pavyks surasti juos visus?

Žaidimo taisyklės

- Atsisiųsk programėlę iNaturalist. Telefonas su šia programėle bus tavo pagrindinis gaudymo įrankis.
- Programėlė yra skirta 13-os metų ir vyresniems vartotojams. Jei tau dar nėra trylikos, paprašyk tėvelių, kad galėtum naudotis jų paskyra.
- Nufotografuok kuo daugiau knygelėje aprašytų gyvūnų, augalų ir grybų rūšių.
- Įkelk nuotraukas į savo asmeninę iNaturalist paskyrą. Būtinai pažymėk fotografavimo vietą ir laiką! Fotografuota turi būti nuo 2022 m. gegužės 2 d. iki 2023 m. gegužės 1 d.
- Kai kurios rūšys labai dažnos ir lengvai randamos, kitas aptikti sunkiau. Sąrašas suskirstytas į 4 kategorijas. Už kiekvieną surastą A lygos rūšį gausi 1 tašką, už B lygos - 2 taškus, už C - 3, o už SUPER lygos - net 10 taškų.
- Galima įkelti daugybę tos pačios rūšies stebėjimų, bet taškus gausi tik vieną kartą. Todėl stenkis rasti kuo daugiau skirtingų rūšių.
- Tinklalapyje iNaturalist.org stebėk, kaip sekasi žaisti tau ir kitiems.
- 2023 m. gegužės 1 d. žaidimas baigsis. Mėnesio pabaigoje bus skelbiami nugalėtojai.
- Daugiausia taškų surinkusių žaidėjų laukia prizai!

Kaip dalyvauti žaidime?

PIRMAS ŽINGSNIS. Į telefoną atsisiųsk nemokamą programėlę iNaturalist (arba apsilankyk tinklalapyje inaturalist.org) ir susikurk asmeninę paskyrą.

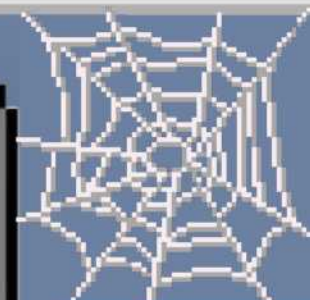
ANTRAS ŽINGSNIS. Susikurtą iNaturalist vartotojo vardą ir kitą reikalingą informaciją įvesk į registracijos anketą, kurią rasi šiuo adresu: www.inaturalist.org/projects/surask-juos-visus-3

QR kodas padės užsiregistruoti

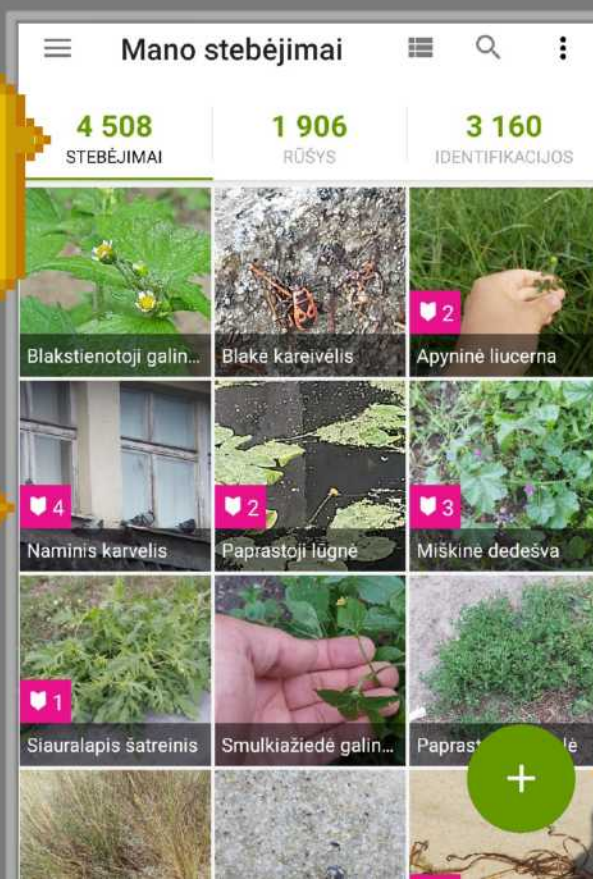
Kas yra iNaturalist?

Tai programėlė, kuri tau padės pažinti gamtą. Nufotografuok gamtoje rastą gyvūną, augalą ar grybą. Įkelk tą nuotrauką į programėlę. Būtinai pažymėk radimo laiką ir nurodyk vietą žemėlapyje. Be šių duomenų stebėjimas bus netinkamas. Tavo stebėjimą matys kiti programėlės vartotojai, kurie tau padės atpažinti radinį. Gali tekti palaukti keletą dienų, o kartais ir ilgiau.

Tavo stebėjimų, surastų rūšių ir identifikacijų skaičiai

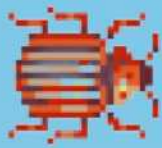
Kažkas pridėjo identifikaciją tavo stebėjimui!

Į iNaturalist gali kelti ir į žaidimą neįtrauktų rūšių nuotraukas. Nenustok naudotis iNaturalist net ir žaidimui pasibaigus. Tai puikus gamtos pažinimo įrankis!

Norėdamas įkelti naują stebėjimą, paspausk čia.

Kaip įkelti savo stebėjimą į iNaturalist?

Kad rūšį būtų lengviau atpažinti, įkelk kelias nuotraukas iš skirtingų pusių ir kampų.

Įvesk rūšies pavadinimą. Jei nežinai, ką nufotografavai, laukelį gali palikti ir tuščią.

Stebėjimo laikas ir data.

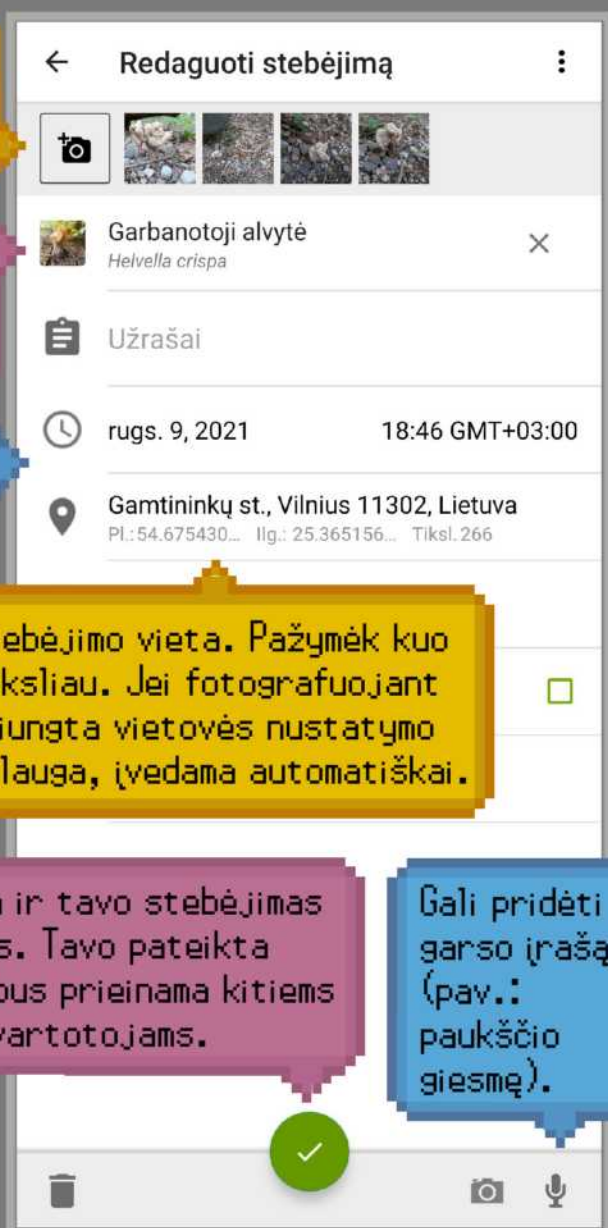

Algoritmas siūlo keletą rūšies variantų, tačiau dirbtinis intelektas dar tobulėja ir kartais klysta. Todėl geriau palaukti, kol rūšį identifikuoti padės kiti vartotojai.

Stebėjimo vieta. Pažymėk kuo tiksliau. Jei fotografuojant įjungta vietovės nustatymo paslauga, įvedama automatiškai.

Paspausk čia ir tavo stebėjimas bus sukurtas. Tavo pateikta informacija bus prieinama kitiems iNaturalist vartotojams.

Gali pridėti garso įrašą (pav.: paukščio giesmę).

Programėlė iNaturalist ir tinklalapis iNaturalist.org išversti į lietuvių kalbą. Jei programėlėje viską matai angliškai ar kita kalba, telefono nustatymuose pasirink lietuvių kalbą.

Kaip naudotis šia knygele?

Čia rasi šimto Lietuvos gyvūnų, augalų ir grybų rūšių sąrašą. Pabandyk iki 2023 metų gegužės mėnesio surasti juos visus! Tikslą įgyvendinti padės knygelėje pateiktos nuotraukos, trumpi faktai ir kita informacija apie kiekvieną organizmą.

Jei nufotografavai šią rūšį, gali pasižymėti.

Lietuviškas ir lotyniškas rūšies pavadinimai

Papildoma informacija

003

Juodasiūlė boružė

Propylea quatuordecimpunctata

Boružės visiems žinomos dėl savo apvalių taškelių, tačiau juodasiūlės boružės sulaužė šią taisyklę pasipuošdamos kvadratėliais. Kvadratėlių yra 14, tačiau dažniausiai jie susijugę vienas su kitu.

Trumpas rūšies aprašymas ir įdomūs faktai

Organizmo nuotrauka. Akreipk dėmesį į svarbiausius požymius!

Simbolių paaiškinimai:

Randamas miške arba parke.

Randamas sode, darže ar dirbamame lauke.

Randamas pievoje, aukštoje žolėje.

Nuodingas, pavojingas! Neliesk, neragauk!

Randamas vandenyje, prie vandens arba drėgnose vietose.

Invazinė rūšis.

Randamas gyvenvietėse.

Vidutinis dydis/aukštis.

A LYGIA

Tai lengviausiai randamos rūšys. Daugumą aptiksi vaikščiodamas aplink namus ir miestų parkuose. Tačiau, jeigu nori laimėti, reikės nueiti ir prie vandens telkinio, apsilankyti miške bei darže.

Už kiekvieną surastą rūšį gausi 1 tašką!

PATARIMAS NR. 1

Kai kuriuos paukščius, pavyzdžiui gegutes ar gerves, girdime dažnai, bet nufotografuoti juos sugeba tik įgudę gamtos fotografai.

Gera žinia, kad iNaturalist leidžia prie stebėjimo pridėti ne tik organizmų nuotraukas, bet ir paukščių, vabzdžių ir kitų gyvūnų skleidžiamų garsų įrašus.

Telefonu įrašyk skleidžiamus garsus ir pridėk juos prie stebėjimo. Tik pasistenk, kad įrašuose būtų kuo mažiau pašalinio triukšmo!

Prie garso įrašo gali pridėti ir nuotraukų, net jei jose ir nesimato pačio organizmo. Pavyzdžiui, rūšies identifikacijai padeda buveinės nuotrauka.

001

Didžioji zylė

Parus major

Vienas dažniausių paukščių, karaliaujantis lesyklose žiemą. Lesindami zyles ir kitus paukščius atminkite, kad jiems labiausiai patinka riešutai, grūdai, uogos, nesūdyti lašiniai. Venkite lesinti duona!

14 cm

50 cm

Paprastoji morka

Daucus carota

Turbūt bus smalsu iškasti ir apžiūrėti augalo šaknį? Nusivilsi! Laukinės morkos giminaitės šaknis mažytė ir neskani. Iš kitų skėčiais žydinčių augalų skiriasi skaidytų lapelių skraiste po žiedynu.

002

003

Juodasiūlė boružė

Propylea quatuordecimpunctata

Boružės visiems žinomos dėl savo apvalių taškelių, tačiau juodasiūlės boružės sulaužė šią taisyklę pasipuošdamos kvadratėliais. Kvadratėlių yra 14, tačiau dažniausiai jie susijugę vienas su kitu.

4 mm

2 mm

Paprastasis raudonspuogis

Nectria cinnabarina

Rutulios raudonos karpinės, išsiveržusios pro plonų šakelių žievės plyšelius. Dažnai aptinkamas anksti pavasarį ant vaismedžių bei miško medžių. Nesunku pastebėti ir ant smulkių nukritusių šakelių.

004

005

Gausialapis lubinas

Lupinus polyphyllus

Augalo stambias violetines kekes išvysi iš toli. Nežydintį jį lengva atskirti iš pirštiškų lapų su keliolika lapelių. Lietuvoje atsirado XIX a. antroje pusėje. Invaziniai, todėl skink be gailėsčio.

110 cm

006

Paprastoji rugiagėlė

Centaurea cyanus

Auga ne tik javų laukuose, bet ir pakelėse, palaukėse. Nors graži puokštėse ir populiari vaistažolė, javų pasėliuose įkyri piktžolė. Rugiagėlė – Estijos nacionalinis augalas.

50 cm

Mėlynoji zylė

Cyanistes caeruleus

007

Nuo konkurentės didžiosios zylės skiriasi mėlynais sparnais, uodega ir viršugalviu. Taip pat yra mažesnė, todėl renkasi inkilus su anga, pro kurią didžioji zylė patekti nesugeba (iki 3 cm skersmens).

12 cm

008

Krūminis kūpolis

Melampyrum nemorosum

Dėmesį patraukia violetinės pažiedės (žiedai smulkesni, geltoni). Auga pamiškėse didelėmis grupėmis. Siurbtukais prisitvirtina prie medžių šaknų ir siurbia maisto medžiagas.

30 cm

Karpytūnė

Polygonia c-album

009

Sparnai giliai karpyti, atrodo lyg aplūžę. Lotyniškame karpytūnės pavadinime atsispindi tai, ką pamatytum, jai suskleidus sparnelius – balta C raidė. Pabandyk nufotografuoti šią rašto detalę.

5 cm

010

Vagotasis kežas

Parmelia sulcata

Viena dažniausių Lietuvos kerpių. Auga ant medžių liemenų, stambių šakų, retai ant riedulių. Gniužulai 3-10 cm skersmens, viršuje pilki, su tinklišku raštu, apatinė pusė rudai juoda.

50 cm

Valgomoji geltonpintė

Laetiporus sulphureus

011

Stambūs sieros geltonumo vaisiakūniai užauga vasaros pradžioje apatinėje lapuočių, ypač ąžuolų liemenų pusėje. Dažni, bet auga pavieniui. Pūdo medžius. Jaunos geltonpintės gali būti valgomos.

012

Paprastasis sausmedis

Lonicera xylosteum

Neaukštas krūmas gležnais švelniai plaukuotais lapais. Žydi pavasario-vasaros sandūroje. Rudeniop sunoksta sultingos raudonos uogos. Neapsigauk - jos nuodingos! Gana dažnas lapuočių miškuose.

150 cm

Paprastoji garšva

Aegopodium podagraria

013

Darže aptiksi sunkiai išnaikinamą pikžolę garšvą, plintančią šakniastiebių raizgalynėmis po žeme. Garšvynų yra ir lapuočių miškuose. Pavasarį jauni lapai dedami į salotas.

014

Admirolas

Vanessa atalanta

Į Lietuvą atskrenda birželio pradžioje iš Šiaurės Afrikos. Dažnesni prie sodybų, kur gausu dilgėlių. Suskaičiuok, ant kiek kojų stovi šis drugys. Jei visi vabzdžiai turi 6 kojas, tada kur dingo viena pora?

6 cm

Gulščioji grimija

Grimmia pulvinata

015

Į dėmiai apžiūrėk betono tvorų pamatus (ir panašias vietas). Ten išvysi žvilgančiais sidabro plaukeliais pasidabinusias grimijų pagalvėles. Bandyk nufotografuoti su sporinėmis.

Žąsinė sidabražolė

Argentina anserina

016

Auga ganyklose, panamėse, pakelėse. Seniau jį lapais lesindavo žąsiukus ir kitus naminius paukščius (vadino kalakutų rūtomis). Lapų apačia - apaugusi sidabriškais plaukeliais.

017

Arklia rūgštinė kampuotblakė

Coreus marginatus

Straubleliu siurbia rūgštynių ir kitų augalų lapų bei sėklų sultis. Neišvaizdžių spalvų, tačiau po sparnais slepią ryškiai raudoną pilvelį. Jį galima pamatyti tik blakei skraidant, o tą ji daro retai.

14 mm

Paprastasis kikelis

Fringilla coelebs

018

Viena gausiausiai paplitusių paukščių rūšių Europoje. Patinas lengvai atpžįstamas iš pilkos „kepurės“. Aptinkamas soduose ir parkuose. Lietuvoje dažnai pasilieka žiemoti.

14 cm

019

Bevainikė ramunė

Matricaria discoidea

Šia ramune nepavyks išburti „myli-nemyli“ - ji neturi baltų liežuviškų žiedų. Auga arti žmonių: panamėse, šiukšlynuose. Augalas kvapus. Manoma, Lietuvoje išplito iš vaistažolių daržų XIX amžiuje.

20 cm

Raudonoji žiogragė

Geum rivale

020

„Žiogo nago“ ieškokite apžiūrėdami vaisius. Auga drėgnose pievose, miškuose, prie upelių, šaltinių, pelkėse. Turi daug liaudies vardų, pavyzdžiui, gegutės duona, bičkoris, gegutės laikrodėlis.

35 cm

021

Geltonžiedis šalmutis

Lamium galeobdolon

Augalas panašus į dažną baltažiedę notrelę, tačiau žydi geltonai ir auga ūksminguose miškuose. Lengva pažinti iš lapų: jų apačia dažnai rausvos spalvos. Dalis lapų per žiemą lieka žaliuoti.

30 cm

Kaštoninė keršakandė

Cameraria ohridella

022

Ieškok ne mažyčio drugelio, o jo veiklos pėdsakų ant kaštonų antroje vasaros pusėje. Lapus graužia drugių vikšrai. Lietuvoje išplito prieš du dešimtmečius.

023

Trioza flavipennis

Šių vabzdžių nimfos, besivystančios garšvų [013] lapuose, sukelia gumbelius - gūlus. Ant vieno augalo jų įsikuria kelios dešimtys. Plačiai paplitę, bet retai patraukia stebėtojų dėmesį.

Didžialapis šakys

Pteridium aquilinum

024

Šį papartį pažinsite iš trijų stambių lapų skilčių ant stiebo. Pamiškėse, šlaituose, šviesiuose pušynuose kartais auga didžiuliais papartynais, kuriuose karštą dieną galima pasislėpti.

80 cm

025

Kriaušinis pumpotaukšlis

Apioperdon pyriforme

Kitų rūšių pumpotaukšliai stambesni ir niekada neauga ant pūvančių medžių liemenų bei kelmų. Dar vienas skirtumas - kriaušinis pumpotaukšlis auga didelėmis grupėmis, kartais - dešimtimis.

3 cm

026

Paprastasis guolininkas

Pisaura mirabilis

Šis voras, ovaliu pilveliu ir ištįsusiomis kojomis, dažniausiai pastebimas ramiai tupintis ant augalų lapų. Patinėlis neša dovanas (pagautą ir apraizgytą grobį) patelei, kad nebūtų surytas poravimosi metu.

14 mm

Ankstyvasis šalpusnis

Tussilago farfara

Žydi anksti pavasarį. Tik šalpusniams nužydėjus ir barstant skristukus, užauga lapai – žali viršuje, apaugę plaukelių veltiniu apačioje.

027

028

Gegutė

Cuculus canorus

Imituoja paukštvanagį, todėl jos bijo mažesni paukšteliai. Taip gegutė netrukdoma padeda kiaušinius į jų lizdus. Nufotografuoti sudėtinga, todėl pabandyk įrašyti gegutės kukavimą.

33 cm

029

Juosvasis piengrybis

Lactarius turpis

Niūrokos išvaizdos grybas. Perpjovus teka baltos pieniškės sultys, o paspaudus grybas pajuoduoja. Lengvai atskiriamas iš dešimčių Lietuvos piengrybių rūšių. Dažnas miškuose, ypač eglynuose.

12 cm

030

Smailiasparnis pilkasis sprindžiukas

Timandra comae

Kreminės spalvos naktinis drugys, įsimintinas dėl sparnų galus jungiančios tamsios linijos. Vikšras juda „sprindžiudamas“, o pajutęs pavojų sustingsta ir apsimeta šakele.

3 cm

E L Y G A

Šios rūšys Lietuvoje nėra retos, tačiau mažiau žinomos arba sunkiau pastebimos. Turėsi užsukti į šlapynę, kirtavietę, upės pakrantę bei visais metų laikais apsilankyti miške. Paukščiams nufotografuoti prireiks žiūronų.

Už kiekvieną surastą rūšį gausi 2 taškus!

PATARIMAS NR. 2

Ruošiantis į žygį gamtoje naudinga pasiimti liniuotę. Ji praverčia, kai atrandami gyvūnų pėdsakai. Be liniuotės ar kito mastelį parodančio objekto (pavyzdžiui monetos ar rakto) smulkių ir stambių gyvūnų pėdsakai nuotraukose neatskiriami.

Kai kurių moliuskų identifikavimui taip pat labai svarbu žinoti jo dydį. Todėl pasistenk, kad fotografuojamo objekto matmenys atsispindėtų sraigių ir šliužų fotografijose.

Jei tavo įkelto stebėjimo nuotraukose nėra liniuotės ir jį sunku identifikuoti, organizmo ilgį arba skersmenį įrašyk užrašų skiltyje.

Fotografuojant organizmus dažnai praverčia ir lupa. Nepamiršk jos, kai kitą kartą keliasi į gamtą!

4 cm

Aušrelė

031

Anthocharis cardamines

Dažniausiai pastebima gegužės mėnesį. Patinėlių lengva atskirti nuo kitų baltukų šeimos drugių – sparnų kampučiai ryškiai oranžinės spalvos.

032

Dygliavaisis virkštenis

Echinocystis lobata

Paupiuose, panamėse aptiksime stambių laipiojančių ir šliaužiančių augalų, aplipusių dygliuotais „agurkėliais“ – tai virkštenio vaisiai. Invazinė rūšis, kurią dera naikinti iki subręstant sėkloms.

Akiuotoji boružė

033

Anatis ocellata

8 mm

Juodų taškelių skaičius gali būti įvairus (dažniausiai sutinkamos boružės turi nuo 15 iki 18 taškų), tačiau jie visada turi šviesų apvadą, todėl primena akis. Naikina amarus, puolančius spygliuočius medžius.

034

Dvilapė medutė

Maianthemum bifolium

Nedidelis miškų augalas su smulkių, medumi kvėpiančių žiedų keke. Turi du širdiškus lapus. Rudenį sunoksta mažos ryškiai raudonos nuodingos uogos, kurios ant augalo išbūna net žiemą.

15 cm

Dagilis

035

Carduelis carduelis

13 cm

Spalvingas žvirblio dydžio paukštelis raudonu „veideliu“. Laukiamas soduose, nes lesa smulkius kenkėjus bei piktžolėmis laikomų augalų, tokių kaip kiaulpienių ir usnių, sėklas.

036

Erškėtinė žvaigždrūdė

Pucciniastrum areolatum

Parazitinis grybas vystosi ant kelių augalų šeimininkų - erškėtinių šeimos augalų bei eglių. Ant jų surasti lengviausia: nukritusių kankorėžių žvynų apačioje aptiksi ecių stadijos grybus.

Siauralapis gyslotis

Plantago lanceolata

037

Nuo kitų Lietuvoje augančių gysločių skiriasi siaurais plaukuotais lapais ir trumpais žiedynais. Auga sausose pievose, dykynėse, pakelėse, kartais braunasi į dirbamus laukus.

038

Rabdophaga rožaria

Rožės žiedo formos darinius ant gluosnių sukelia gumbauodis. Tokioje „rožėje“ vystosi tik viena vabzdžio lervutė. Galai visus metus aptinkami ant dažniausių gluosnių rūšių.

Putlusis plynkežis

Hypogymnia physodes

039

Auga ant įvairių substratų, dažniausiai ant medžių. Atsparus oro taršai, todėl randamas miestuose. Gniužulas lapiškas, iki 5 cm skersmens, iš siaurų lakštelių. Viena dažniausių Lietuvos kerpių.

040

Siauralapė balžuva

Andromeda polifolia

Smulkų krūmokšnių aptiksi aukštapelkėse visais metų laikais, net besniegę žiemą - augalas žiemžalis. Tačiau išvysti rožinius žiedų varpelius galima tik pavasario pabaigoje.

25 cm

041

Paprastoji bruknė

Vaccinium vitis-idaea

Vienas mažiausių mūsų krūmokšnių. Žaliuoja visus metus. Žydinčias bruknes pamatysi pavasario ir vasaros sandūroje. Pirmų uogų darytis miške galima liepą. Rūgštokos, bet ragauti sveika!

Rudasis lapavoris

Diaea dorsata

042

6 mm

Vienas smulkiausių krabvorių. Žiemoja po negyvo medžio žieve. Pasirodo anksti pavasarį. Sugeba keisti spalvą, kad prisitaikytų prie aplinkos, tačiau tai užtrunka labai ilgai - net kelias dienas.

043

Pelkinis gailis

Rhododendron tomentosum

Smulkų krūmą visus metus lengvai rasi aukštapelkėse arba pelkėjančiuose pušynuose. Nebūk tarp gailių labai ilgai - jų kvapas gali sukelti galvos skausmą. Vasarą rask žydinčius gailius!

60 cm

18 cm

Šelmeninė kregždė

Hirundo rustica

044

Turi ryškiai rudą pagurklį ir kaktą. Lizdus įsirengia žmogaus kaimynystėje, pavyzdžiui, tvartuose ar kitų kaimo pastatų viduje. Ar žinai, ką šelmeninė kregždė turi bendro su rugiagėle [006]?

045

Langinė kregždė

Delichon urbicum

Nuo kitų kregždžių skiriasi baltu antuodegiu bei trumpesne, mažai iškirpta uodega. Įsikuria mūriniuose daugiaaukščių pastatuose, po tiltais. Lizdai naudoja seilėmis suvilgytą dirvą.

13 cm

20 cm

Paprastoji portulaka
Portulaca oleracea

046

Daržų piktžolė, kartais pastebima net miestuose tarp grindinio plytelių. Visas augalas sultingas, auginamas salotoms. Rask ir nufotografuok smulkius geltonus žiedus.

047

Smilginis strazdas
Turdus pilaris

Nuo kitų strazdų skiriasi pilka galva bei ruda pečiais. Neretai stebimi kartu su varnėnais vaikštinėjantys žolėje. Gyvena kolonijomis ir bendruomeniškai gina savo lizdus nuo užpuolikų.

25 cm

Žalioji cikadėlė
Cicadella viridis

048

7 mm

Galva geltona, patelių sparnai ryškios turkio spalvos, patinėlių - tamsesni. Siurbia augalų sultis, o kartais, kaip amarai, išskiria saldžius lašelius, kad atsikratytų cukraus pertekliumi organizme.

049

Trilypė plūdena
Lemna trisulca

Pažvelk į stovintį ar lėtai tekantį vandens telkinį. Tarp kitų plūdenų galima aptikti šią, lengvai atskiriamą panirusią po vandeniu plūdeną. Trauk ir fotografuok ją atsargiai!

1 cm

Šakininė kūlė
Microbotryum lychnidis-dioicae

050

Stebint baltųjų šakinių (naktižiedžių) žiedus galima išvysti byrančias tamsias „dulkes“. Žiedadulkės? Ne! Tai parazitinio grybelio, užpuolusio šakinius, sporos. Šakinys - jų augalas maitintojas.

Keturtaškė skėtė

Libellula quadrimaculata

051

5 cm

Atpažįstama iš tamsių dėmių prie kiekvieno sparno mazgelio, kokių neturi kiti Lietuvos laumžingiai. Plėšrios lervos stovinčiame ar silpnai tekančiame vandenyje medžioja vabzdžius ir buožgalvius.

052

Rusvoji tubifera

Tubifera ferruginosa

Gleivūno gležnas kūnas iš pradžių būna balsvas, gelsvas, vėliau rausvas lyg avietė. Auga ant pūvančios medienos, tarp samanų, yrančių lapų. Aptinkama vasarą ir rudenį.

Vaistinė česnakūnė

Alliaria petiolata

053

80 cm

Jei miške ar pakrūmėse pakvipo česnakais, galimai aptikai česnakūnės sąžalyną. Pavasarį auga gausiai, pasidabina baltais žiedais. Pauostyk tarp pirštų sutrintą lapą. Galima ir paragauti.

054

Didysis margasis genys

Dendrocopos major

Vasarą medžio žievėje ieško vabzdžių, žiemą minta sėklomis ir uogomis, aplanko lesyklas. Senuose genių uoksuose įsikuria daugybė kitų paukščių, kurių snapai negali iškalti medžių kamienų.

22 cm

Gelsvalapė usnis

Cirsium oleraceum

055

120 cm

Žydi gelsvais žiedynais. Iš toli atpažįnsi iš šviesiai žalių lapų. Auga šlapynėse - drėgnose pievose, miškuose, prie šaltinių. Fotografuodamas augalą iš arti ženk atsargiai. Gali būti klampus!

056

Paprastasis bruknėgrybis

Exobasidium vaccinii

Ieškok ant bruknių [041]. Parazitas, nuo kurio pakinta augalo lapai arba stiebai: sustorėja, paraudonuoja, pabąla. Vaisiakūnių neturi, o sporos vystosi parazituojamų augalų paviršiuje.

60 cm

Kompasinė salota

Lactuca serriola

Lapai melsvai žalsvi, apačioje su aštriais dygliukais. Lietuvoje išplito per paskutinius dešimtmečius. Artima daržų salotų giminaitė.

057

058

Smaliagalvė skydblakė

Aelia acuminata

Lengvai atpažįstama iš smailėjančios, dryžuotos galvos. Dažna javų laukuose. Tikrai įklius į entomologinį tinklą „šienaujant“ sausose varpinių augalų pievose.

9 mm

7 mm

Rapsinė skydblakė

Eurydema oleracea

Pirmiausia šis įsimintinas suaugusios blakės raštas yra geltonas, bet bręstant tampa baltu arba raudonu. Rask visų trijų spalvų blakes! Dažnai stebimos darže siurbiančios daržovių lapų sultis.

059

060

Dirvinė karpažolė

Euphorbia helioscopia

Pasaulyje - 2 000 karpažolių rūšių, Lietuvoje - tik kelios. Žmonės gydydavosi karpas tepdami šio augalo baltu pienu. Stebėk smulkius žiedus: jie saviti, lankomi tik musių! Vaisius nešioja skruzdėlės.

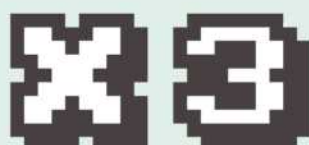
30 cm

CELIAVA

Surasti visas šias rūšis bus nelengva. Kai kuriuos organizmus aptiksi tik sutemus arba anksti ryte. Be to, reikės aplankyti dar daugiau įvairių buveinių, pavyzdžiui tyrinėti seną parką.

Už kiekvieną surastą rūšį gausi 3 taškus!

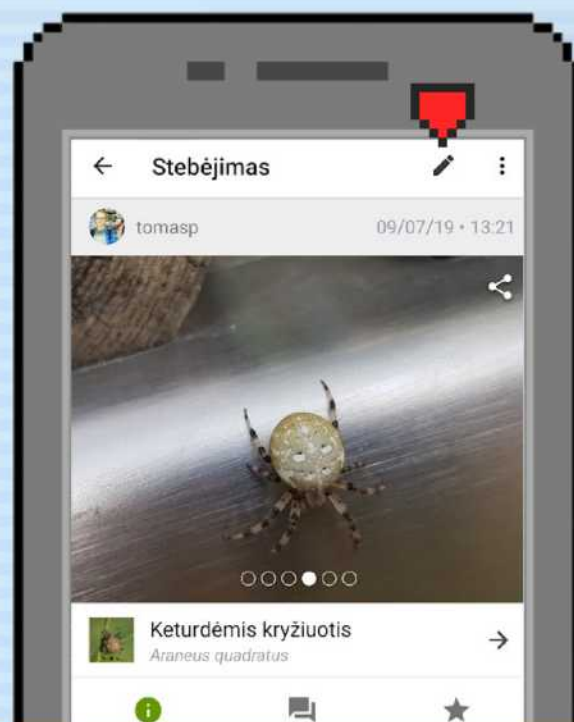
PATARIMAS NR. 3

Kartais, kuriant naują stebėjimą iNaturalist platformoje, įsirašo klaidingi vietos arba laiko duomenys.

Visi į iNaturalist įkeliami duomenys gali būti panaudoti moksliniuose tyrimuose. Kiekvieno vartotojo atsakomybė yra užtikrinti, kad jie būtų kokybiški.

Jei žinai, kad tavo įkeltame stebėjime yra klaidų, jas gali ištaisyti. Stebėjimo puslapyje spausk pieštuko simbolį ir atsidariusiame lange įvesk teisingą stebėjimo informaciją.

Redagavimo funkcija taip pat leidžia pridėti daugiau nuotraukų greta stebėjimo.

9 cm

Mėlynsparnė peteliškė

Catocala fraxini

061

Įspūdingo dydžio drugys mėlynomis juostomis ant apatinių sparnų. Skrenda į šviesą. Jei šalia auga drebulės ar uosiai, vasaros pabaigoje šis milžinas vakare gali aplankyti pro atvertą langą.

062

Violetinis nuosėdis

Cortinarius violaceus

Ryškiai violetinis grybas plaušuota kepurėle. Vaisiakūnis sendamas paruduoja, barsto tamsios spalvos sporas. Pauostyk - grybas kvėpia kadagio mediena. Nedažnas ir auga pavieniui.

10 cm

10 cm

Muskusinis ūksminas

Adoxa moschatellina

063

Teks pasilenkti, net atsitūpti: augalas mažytis, žiedai neryškūs, auga ūksminguose miškuose, krūmuose. Nepraleisk žydėjimo pavasari, nes vėliau aptikti nebus lengva! Lapai kvėpia muskusu.

064

Upinė rainytė

Theodoxus fluviatilis

Gėlavandenis pilvakojis moliuskas. Šliaužioja akmenimis ir maitinasi dumbliais bei detritu. Gyvena įvairiame gylyje, tačiau geriausia ieškoti braidant švariuose upeliuose arba ežeruose.

7 mm

15 cm

Trikampis tikrapapartis

Gymnocarpium dryopteris

065

Dėl trikampiškų lapų panašus į didžialapį šakį [024], tačiau smulkus ir gležnas bei auga ūksmingose vietose. Dauginasi šakniastiebiais, todėl aptinkamas gausiai. Neretas, tačiau sunkiai pastebimas.

15 cm

Miškinė gluosvė

Monotropa hypopitys

066

Pažinti lengva - ji blyšiai gelsva, neturi chlorofilo. Augalas minta sudėtingai bendradarbiaudamas su kitais augalais ir grybais. Auga kompaktiškomis grupėmis, tačiau ne visuose miškuose.

067

Liepsnelė

Erithacus rubecula

Atpažįstama iš „liepsnojančios“ krūtinės. Dažna mūsų miškuose, tačiau Vakarų Europoje gyvena ir didmiesčiuose, nebijo žmonių. Galbūt todėl paskelbta Jungtinės Karalystės nacionaliniu paukščiu.

13 cm

Pūtelinė kūlė

Microbotryum tragopogonis-pratensis

068

Pievinis pūtelis - pievų augalas ryškiai geltonais žiedynais. Jei aptiksi juodai „aprukusius“ žiedynų likučius - augalą užpulė parazitinis grybas. Tamsios grybų sporos išsisėja užkrėsdamos kitus pūtelius.

069

Monetinė gumbavapsvė

Neuroterus numismalis

Lervutės ant ąžuolo lapų suformuoja smulkius sagutes primenančius gumbelius. Ieškok rudeni, prieš gėlams nukrentant ant žemės. Vabzdžiai gėluose peržiemoja po nukritusių lapų paklote.

Spurginė gumbavapsvė

Andricus foecundatrix

070

Nenustebkite pamatę „artišoką“ augantį ąžuolo lapo pažastyje. Tai spurginės gumbavapsvės gėlas. Į ąžuolo pumpurą ji padeda kiaušinėlių. Išsiritusi lervutė neatpažįstamai pakeičia pumpuro augimą.

071

Trieilė nertvė

Fontinalis antipyretica

Lietuvoje nedaug samanų, augančių tik vandenyje. Nertvė – viena jų. Samanų pasaulyje – tikra milžinė, užauganti iki pusmetro. Fotografuok ištrauktą ant kranto. Prie vandens saugok save ir kitus!

30 cm

35 cm

Kvapusis lipikas

Galium odoratum

Šio lipiko žiedai ir lapai iš tiesų maloniai kvėpia tačiau silpnai. Auga lapuočių miškuose, paunksnėje. Vaisiai kibūs, prilimpa prie miško žvėrių kailio, kurie juos išplatina. Plinta ir šakniastiebiais.

072

073

Lakštasparnis pjūklis

Phaneroptera falcata

Šis žiogas pirmą kartą Lietuvoje stebėtas 2008 metais, o dabar gana dažnas visoje šalyje. Gyvena krūmynuose ir tarp aukštų žolių pievose. Maitinasi augalais ir smulkiais vabzdžiais, pavyzdžiui amarais.

3 cm

Geltonžiedis barkūnas

Melilotus officinalis

Rukštas pakelių, dykynių ir palaukių augalas, panašus į baltažiedį barkūną. Nuo jo skiriasi geltonais žiedais. Retesnis už giminaitį, bet gana dažnas. Pražysta antroje vasaros pusėje.

074

075

Drebutinė gelsvuolė

Leotia lubrica

Smulkus grybas, panašus į gelsvai žalsvos spalvos saldainį guminuką. Kepurėlės kraštai užsinietę žemyn, skiautėti. Nesupainiok su mažomis voveraitėmis! Ieškok drėgnuose miškuose.

4 cm

076

Keturdėmis kryžiuotis

Araneus quadratus

Išpampęs patelės pilvelis su keturiomis trapecijos forma išsidėsčiusiomis dėmėmis. Tinklą ištempia tarp žolių stiebų. Medžioja skėrius ir kitus vabzdžius. Stambius kryžiuočius rasi antroje vasaros pusėje.

2 cm

5 cm

Kislusis elniagrybis

Xylaria polymorpha

Niūrios išvaizdos juodas grybas. Auga rudenį ant grančios medienos, kartais išlieka ir iki pavasario. Primena tarp samanų kyšančias juodas plaštakas, todėl kartais vadinamas „numirėlio pirštais“.

077

078

Vėlyvoji ieva

Prunus serotina

Kaip medis iš Šiaurės Amerikos atsirado Lietuvoje? Sodintas želdynuose, plito, vaisius išnešiojo paukščiai. Dabar invazinė, naikintina rūšis. Nuo paprastosios ievos skiriasi blizgiais lapais.

15 m

100 cm

Pilkasis garnys

Ardea cinerea

Stambus pilkas paukštis juodais „antakiais“. Skrisdamas suriečia kaklą. Maitinasi vandenyje – sustingęs laukia praplaukiančios žuvies. Įsirengia lizdus medžiuose, peri kolonijomis.

079

080

Plunksnalapė griovenė

Hottonia palustris

Patyrę gamtininkai atskiria iš plunksniškų lapų, panirusių vandenyje. Tačiau aptiktas žydintis augalas paliks įspūdį. Ypač kai baltais žydi visas vandens telkinys!

15 cm

Dvinamė katpėdė

Antennaria dioica

081

Jei pasiseks, sausose pamiškėse ar smiltynuose aptiksi smulkų dvinamį augalą. Piesteliniai žiedynai rausvi, kuokeliniai – balti. Augalas neretas, tačiau laiko nufotografuoti nedaug – žydi trumpai.

082

Kiefferia pericarpicola

Gumbauodis, besivystantis paprastosios morkos [002] žiedynuose. Suformuoja rožinius gumbelius. Jų viduje – ryškiai oranžinės lervutės. Kartais aptinkamas ir ant kitų skėtinių augalų.

Ievinis ragangrybis

Taphrina padi

083

Ar pažįsti ievų vaisius – kaulavaisius? Kartais dalis jų neįprastai ištįsę, kreivi – pažeisti parazitinio grybo. Aptinkami vasaros pradžioje ten, kur auga ir vaisius nokina ievos.

084

Glotnioji bokštytė

Turritis glabra

Liaunas, tiesus lyg bokštas augalas, melsvai žaliais lapais ir smulkiais žiedais. Tik iš pirmo žvilgsnio sunku atskirti nuo kitų bastutinių šeimos augalų. Auga pievose, pamiškėse, negausiomis grupėmis.

90 cm

Dirvinė pelė

Apodemus agrarius

085

Dažnas Lietuvos graužikas šviesiu kailiuku. Uodega šiek tiek trumpesnė už kūną. Išilgai nugaros eina juodas dryžis. Panašų turi tik beržinė sicista, kuri Lietuvoje reta.

12 cm

8 cm

Garbanotoji alvytė

Helvella crispa

086

Rudens grybas trapiu vasiakūniu. Kotas išilgai briaunuotas ir tuščiaviduris. Aptiksi ne tik miškuose, bet ir miško aikštelėse, prie miško kelių. Smulkus, todėl sunkiai pastebimas.

087

Melsvoji balzganė

Leucobryum glaucum

Kaip atrodo balzganai žalsva spalva? Geriausias pavyzdys - balzganė, vienintelė ir lengvai atskiriama genties samana, puriomis pagalvėlėmis auganti apydrėgniuose miškuose.

Kamaniškoji žiedmusė

Volucella pellucens

088

15 mm

Apsimeta geluoni turinčiu vabzdžiu. Patelės įsmunka į laukinių bičių bei vapsvų lizdus ir padeda ten kiaušinius. Išsiritusios lervutės lizde maitinasi negyvais vabzdžiais, lervomis ir maisto likučiais.

089

Svirbelis

Bombycilla garrulus

Peri taigose toli Šiaurėje, todėl Lietuvoje galima pastebėti tik šaltuoju metų laiku, kai paukštėlis iškeičia spygliuočių miškus į mūsų šalies sodybas, kur gausu uogų ir vaisių, pavyzdžiui, šermukšnių.

18 cm

3 mm

Bervidinis kailiavabalys

Anthrenus scrophulariae

090

Suaugę vabalai nekaltai siurbčioja gėlių nektarą. Tačiau kenkėjais laikomos lervos pridaro daug žalos, nes graužia įvairius audeklius. Gali sugadinti drabužius. Fotografuojant prireiks lupos!

SUPER LYGA

Šios rūšys stebina išvaizda ir spalvomis, todėl net ir patyrę gamtininkai džiaugiasi jas suradę. Kai kurios iš jų gan retos, o kitas daugelis praeina nepastebėdami. Už jų nuotraukas gausi daugiausia taškų, todėl, net vieną suradęs, žaidime išsiverši į priekį.

x 10

Už kiekvieną surastą rūšį gausi 10 taškų!

TAPK SUPER ŽAIDĖJU!

2023 metų gegužės mėnesio pabaigoje bus apdovanoti daugiausia taškų surinkę žaidėjai. Taip pat vienam mokiniui bus suteiktas titulas SUPER ŽAIDĖJAS!

Nuo pirmojo „SURASK JUOS VISUS!“ žaidimo 2020 m. gegužės 13-ąją, knygelėse buvo aprašyta ir į žaidimą įtraukta 300 gyvūnų, grybų ir augalų rūšių. SUPER ŽAIDĖJO titulas bus suteiktas tam mokiniui, kuris per šį laiko tarpą aptiks daugiausia šių organizmų.

Jei prie žaidimo prisijungei tik dabar ir nedalyvavai ankstesnių metų žaidimuose, vis dar turi galimybę pelnyti šį titulą. Ankstesnių metų knygelių rūšis gali nufotografuoti ir šiais metais.

Nuskenuok QR kodą, kad sužinotum, kiek „SURASK JUOS VISUS!“ rūšių suradai.

091

Pilkoji gervė

Grus grus

Pelkių trimitininkė su raudona kepure. Mėgsta ramybę ir laikosi atokiau nuo žmonių, tačiau išgirsti gervę nesunku net už kelių kilometrų. Dėl masinės melioracijos Lietuvoje buvo beveik išnykusi.

120 cm

Žieduotoji plėšriablakė

Rhynocoris annulatus

092

Neimk į rankas! Gali skaudžiai „įkąsti“ aštrių straublelių. Juo medžioja už save stambesnius vabzdžius. Rūkai įduria, suleidžia nuodus bei fermentus ir išsiurbia suvirškintus vidurius.

15 mm

093

Pavasarinė plukiataurė

Dumontinia tuberosa

Surasti padės akylumas: pavasarį ieškok žydinčių baltažiedžių bei geltonžiedžių plukių ir smulkių grybo „dubenėlių“ po plukėmis. Grybai parazituoja plukių šakniastiebius.

2 cm

Rudoji lapė

Vulpes vulpes

094

Aktyvi naktį, todėl norint ją nufotografuoti, reikės daug įgūdžių ir kantrybės. Įsikuria ne tik miškuose, bet ir arti sodybų ar net miestuose. Nesiartink prie lapės per arti!

80 cm

095

Rusvoji lizduolė

Neottia nidus-avis

Tamsiuose ūksminguose miškuose galima aptikti blyškios gelsvos spalvos orchidėją, neturinčią chlorofilo. Apyretė, auga vietose, į kurias retai užsuka žmonės. Žydi įspūdingais rusvais žiedais.

35 cm

16 mm

Paprastasis žaliavoris

Micrommata virescens

096

Visiškai žalios patelės žolėje nepastebi ne tik plėšrūnai, bet ir medžiojami vabzdžiai, kuriuos voras staigiai užpuola iš pasaly. Tinklo nemezga. Buvo paskelbtas 2021 metų Lietuvos voragyviu.

097

Mažoji linokė

Chaenorhinum minus

Tikras iššūkis augalą pastebėti ir kokybiškai nufotografuoti jo smulkius žiedelius! Auga netoli žmonių: panamėse, greta pastatų, kartais kaip piktžolė. Nereta, tačiau dažniausiai nepastebima.

15 cm

Pietinis purplėlis

Streptopelia decaocto

098

Nuo kitų karvelinių paukščių atskiriamas iš rusvo atspalvio ir juodo dryžio ant kaklo. XX amžiaus viduryje iš Balkanų pusiasalio išplito po visą Europą. Lietuvoje aptinkamas nuo 1954 metų.

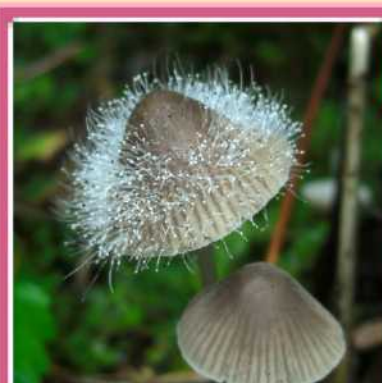
32 cm

099

Juodasis smeigenis

Spinellus fusiger

Ieškokite smulkių grybų šalmabudžių, kuriuos parazituoja pelėsinis grybelis. Jo sporangės - lyg plonų siūlų „šukuosena“ ant šalmabudžių kepurėlių. Grybas, augantis ant kito grybo!

Ilgaliežuvis sfinksas

Macroglossum stellatarum

100

Skraidymu ir mityba panašus į paukštelį kolibrį. Saulei leidžiantis ar pilnai sutemus šie drugiai pradeda ieškoti maisto - gėlių nektaro. Šiaudelių primenančio straublelio ilgis - beveik 3 cm.

5 cm

Kaip sužinoti ar nugalėjai?

iNaturalist projekte „SURASK JUOS VISUS 3“ stebėk savo ir kitų pasiekimus bei bendrauk projekto bloge: www.inaturalist.org/projects/SURASK-JUOS-VISUS-3

Taip pat sek naujienas feisbuko puslapiuose „LMNŠC Gamtinio ir ekologinio ugdymo skyrius“ ir „iNaturalist Lietuva“.

2023 metų gegužės pabaigoje paaiškės daugiausia taškų surinkę nugalėtojai. Su jais bus susisiepta elektroniniu paštu.

Net jei nepavyks laimėti, gamtoje praleisto laiko nesigaili niekas!

Viršelio iliustracijos norma2d.artstation.com

Nuotraukų autoriai Almantas Kulbis, Gediminas Petkus, Tomas Pocius

Robert Flogaus-Faust / CC BY-SA 3.0,

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Eurydema_oleracea_RF.jpg

Christian Fischer / CC BY-SA 3.0,

<https://commons.wikimedia.org/wiki/File:HottoniaPalustrisAspect.jpg>

Francis C. Franklin / CC BY-SA 3.0,

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Eurasian_blue_tit_Lancashire.jpg

Distant Hill Gardens / CC BY-SA 2.0,

<https://www.flickr.com/photos/59898141@N06/14482390771>

Lip Kee / CC BY-SA 2.0,

<https://www.flickr.com/photos/lipkee/1359787741>

Mark Kilner / CC BY-SA 2.0,

<https://www.flickr.com/photos/markkilner/41739077492>

Agnieszka Kwiecien / CC BY-SA 4.0,

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Monotropahypopitys_Korzeni%C3%B3wka_pospolita_2020-07-02_03.jpg

Stefan Lefnaer / CC BY-SA 4.0,

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Turnitis_glabra_s110.jpg

Michal Manas / CC BY-SA 4.0,

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Theodoxus_fluviatilis_3.png

Jerzy Opioła / CC BY-SA 3.0,

[https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Exobasidium_vaccinii_G4_\(2\).JPG](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Exobasidium_vaccinii_G4_(2).JPG)

S. Rae / CC BY-SA 2.0,

[https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Propylea_quatuordecimpunctata_\(14-spot_Ladybird\)_-_Flickr_-_S._Rae_\(10\).jpg](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Propylea_quatuordecimpunctata_(14-spot_Ladybird)_-_Flickr_-_S._Rae_(10).jpg)

Andreas Rockstein / CC BY-SA 2.0,

<https://www.flickr.com/photos/74738817@N07/27796192322>

Ben Sale / CC BY-SA 2.0,

[https://commons.wikimedia.org/wiki/File:\(0366a\)_Cameraria_ohridella_\(14802836072\).jpg](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:(0366a)_Cameraria_ohridella_(14802836072).jpg)

B. Schoenmakers / CC BY-SA 3.0,

[https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Taphrina_padi_\(Taphrinaceae\)_-__\(gall\)_Dwingelderveld,_the_Netherlands.jpg](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Taphrina_padi_(Taphrinaceae)_-__(gall)_Dwingelderveld,_the_Netherlands.jpg)

Anneli Salo / CC BY-SA 3.0,

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Leotia_lubrica_Rustonupikka_C_IX04_H4151.JPG

Charles J. Sharp / CC BY-SA 4.0,

[https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Orange_tip_\(Anthocharis_cardamines\)_male.jpg](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Orange_tip_(Anthocharis_cardamines)_male.jpg)

Kurt Stüber / CC BY-SA 3.0,

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Fontinalis_antipyretica2.jpg

Enrico Tomschke / CC BY-SA 4.0,

https://commons.wikimedia.org/wiki/File:Catocala_fraxini_49101619.jpg

Kerry Woods / CC BY-SA 2.0,

<https://www.flickr.com/photos/93854456@N03/8545322909>

Projekto nuoroda

Knygelės savininkas:

.....
Irašyk savo vardą.